

ks. Leszek Poleszak SCJ

Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach

ORCID: 0000-0001-5408-0809; e-mail: lpoleszak@scj.pl

<https://doi.org/10.4467/25443283SYM.22.009.15823>

SPRAWOZDANIE Z SYMPOZJUM NAUKOWEGO
SYNODALNOŚĆ W ŻYCIU I MISJI KOŚCIOŁA,
KRAKÓW, 5 MAJA 2022 ROKU

REPORT FROM THE SCIENTIFIC SYMPOSIUM
SYNODALITY IN THE LIFE AND THE MISSION
OF THE CHURCH,
KRAKOW, MAY 5TH, 2022

W dniu 5 maja 2022 roku w „Domus Mater” w Krakowie miało miejsce symposium naukowe nt. *Synodalność w życiu i misji Kościoła*. Organizatorem tego wydarzenia było Wyższe Seminarium Misyjne Księży Sercanów w Stadnikach. Oprócz osób zgromadzonych w auli konferencyjnej wzięli w nim udział również słuchacze Radia Profeto, którzy mogli na żywo uczestniczyć w jego obradach.

Słowo wstępne wygłosił ks. dr Leszek Poleszak SCJ, rektor seminarium, który przywitał zebranych. Zwrócił on uwagę, że temat symposiumu mocno wpisuje się w aktualny kontekst życia Kościoła, który dzięki przeżywanemu synodowi pragnie włączyć w misję ewangelizacyjną wszystkich członków wspólnoty ludu Bożego, będących aktywnymi podmiotami ewangelizacji. Następnie głos zabrał ks. dr Adam Pastorczyk SCJ, wicerektor seminarium i prefekt studiów, który poprowadził dalszą część obrad.

Pierwszą prelekcję pt. *Czym jest synodalność Kościoła? Rozwój synodalności na przestrzeni historii Kościoła* wygłosił ks. dr hab. Andrzej Proniewski, prof. UwB. Podkreślił on fakt, że Kościół jako rzeczywistość *realitas complexa* w jego strukturze niewidzialno-widzialnej odnosi się do rzeczywistości ziemskiej i wiecznej. Omawiając sam termin „synodalności”, zadał pytanie o jego odniesienia do rzeczywistości przekraczającej rzeczywistość ziemską. O takim odniesieniu świadczą częste odwołania do Ducha Świętego i wskazania na konieczność rozeznawania duchowego w dokumentach dotyczących praktyki synodalnej Kościoła. Następnie prelegent odniósł się do problemu świadomości synodalności wśród wiernych, omówił znaczenie słów „synod” i „sobór”, które w Kościele katolickim mają podobne znaczenie. Doświadczenie synodu jest doświadczeniem „podążania razem”. Wierzący są *synodoi*, towarzyszami drogi, powołanymi do dawania świadectwa i głoszenia słowa Bożego. Synodalność jest konstytutywnym wymiarem Kościoła, który przez niego objawia się jako lud Boży. W dalszej części wystąpienia prelegent omówił historię synodów w Kościele, zwracając również uwagę na poruszane na spotkaniach tematy, a także sposoby i zasady akceptacji uchwał przez biskupa Rzymu. Z biegiem czasu nazwę „synod” zaczęto stosować do wydarzeń partykularnych (należących do zwyczajnego życia Kościoła), natomiast większe zgromadzenia zwoływane przez cesarzy chrześcijańskich nazywano „soborami” (były one wydarzeniami powszechnymi i nadzwyczajnymi). Osobny charakter miały synody zwoływane przez papieża w IV wieku. Następnie została przedstawiona krótka historia synodów i soborów, jakie miały miejsce w życiu Kościoła. Praktyka synodalności zaowocowała utworzeniem wielu struktur kolegialnych, jak np. konferencje biskupów. Kończąc swoje wystąpienie, prelegent zwrócił uwagę na to, że w przypadku świadomości synodalności u wiernych zauważa się duży problem, co znalazło swoje odzwierciedlenie także w przebiegu trwającego obecnie synodu, np. w archidiecezji białostockiej, w której posługuje.

W dyskusji po prelekcji ks. dr hab. Tomasz Szafanda zapytał o to, czy także w historii synodalności zwracano uwagę na wymiar duchowy rozeznania, tak jak na to kładzie akcent papież Franciszek. W odpowiedzi ks. prof. dr hab. Andrzej Proniewski zauważył, że taki wymiar został już

wskazany w Dziejach Apostolskich, które wyraźnie mówią o konieczności odwołania się do Ducha Świętego i rozeznania wspólnotowego. Następne pytanie zadał ks. mgr lic. Kazimierz Sławiński SCJ. Dotyczyło ono przebiegu synodu w Kościele niemieckim w kontekście tego, że w historii synodów zwracano dotychczas uwagę na wierność nauce Kościoła i jej rozwój. Czy w tej perspektywie droga synodalna Kościoła w Niemczech wskazująca na tworzenie czegoś nowego, jest właściwa? W odpowiedzi ks. prof. dr hab. Andrzej Proniewski zwrócił uwagę na różnice w rozumieniu eklezjologii i interpretacji Kościoła. Eklezjologia komunii, którą promuje Kościół niemiecki, odbiega od zasady hierarchiczności, podkreślając rolę poszczególnych Kościołów lokalnych. Gdyby praktyka synodalności uwzględniała takie rozumienie Kościoła, oznaczałoby to, że odchodzimy od dogmatu o nieomyślności papieża. Zdaniem prelegenta, zwołanie synodu przez papieża Franciszka, wychodząc naprzeciw nieprawidłowym tendencjom, miało także na celu właśnie podkreślenie roli Kościołów lokalnych.

Następnie ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut przedstawił wykład nt. *Znaczenie instytucji Synodu Biskupów dla współczesnego Kościoła*. Przypomniał on najpierw, że instytucja Synodu Biskupów została powołana do życia przez św. Pawła VI w motu proprio *Apostolica sollicitudo* z 15 września 1965 roku. Dokumenty kolejnych papieży: św. Jana Pawła II, Benedykta XVI oraz Franciszka, kształtowały obraz prawny i funkcjonowanie tej istotnej dla współczesnego Kościoła instytucji. Prelegent zwrócił uwagę na trzy motywy, które stały się inspiracją dla jej powstania: konieczność ścisłej współpracy biskupa Rzymu z episkopatem, wpływ doświadczenia soborowego na jej utworzenie oraz podkreślenie współodpowiedzialności biskupów za cały Kościół. Zarówno *Kodeks prawa kanonicznego*, jak też kolejne dokumenty dotyczące Synodu Biskupów, wraz z ostatnią konstytucją apostolską *Episcopalis communio* papieża Franciszka, podkreślają rolę tej instytucji, zwracając uwagę na jej zadanie doradcze w najważniejszych kwestiach dotyczących Kościoła, które wymagają szczególnej wiedzy i roztropności. W dalszej części wystąpienia zostały omówione zadania Zebrania Generalnego Zwyczajnego, Zebrania Generalnego Nadzwyczajnego oraz Zebrania Specjalnego Synodu

Biskupów. W ostatniej części prelekcji omówiono szczegółowo charakter doradczy tej instytucji i jej wagę dla dobra wspólnoty kościelnej. Jej rola jest szczególnie istotna z perspektywy wyzwań czasów, a także ze względu na dużą liczbę biskupów, która w przypadku konieczności zwołania soboru powszechnego stanowiłaby duże wyzwanie logistyczne i ekonomiczne dla współczesnego Kościoła.

W czasie dyskusji głos zabrał ks. prof. dr hab. Andrzej Proniewski, który przywołał dyskusje nt. zwołania kolejnego soboru, do czego nawoływał m.in. śp. kard. Carlo Maria Martini. Zapytał także o to, czy któryś z synodów miał wpływ na powstanie *Kodeksu prawa kanonicznego*. Odpowiadając na pytania, ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut przypomniał historię Synodu Plenarnego Kościoła w Polsce zakończonego w 1999 roku, który także był dużym wyzwaniem organizacyjnym, oraz jego niewielki wpływ na obecne życie Kościoła w Polsce. Zauważył także, że reforma *Kodeksu prawa kanonicznego* rozpoczęta przez św. Jana XXIII także miała wymiar synodalny, co znalazło swoje odzwierciedlenie we wstępie do kodeksu. Ksiądz dr Adam Pastorczyk SCJ zapytał następnie o to, które z synodów nie miały należytego oddźwięku w Kościele, co należałoby przypomnieć współcześnie. W odpowiedzi prelegent przypomniał synod, którego owocem jest *Amoris laetitia*. Podobne wrażenie odnosiemy, jeśli chodzi o synody poruszające takie tematy, jak choćby Eucharystia czy duszpasterstwo laikatu, albo inne tematy poruszane na synodach regionalnych czy kontynentalnych. Zdaniem prelegenta, warto odwoływać się do dokumentów będących owocami synodów, które dotychczas miały miejsce, ze względu na ich bogactwo treści i inspiracji dla współczesnego duszpasterstwa.

Kolejny referat pt. *Nawrócenie synodalne w rozumieniu papieża Franciszka* wygłosił ks. dr hab. Tomasz Szałanda z parafii pw. św. Jakuba Apostoła Starszego w Stawigudzie. Zauważył on, że nawrócenie synodalne jest powrotem do działania wspólnotowego w Kościele i wspólnego przeżywania Kościoła. W części wstępnej przedstawił krótką historię synodów w Kościele, a następnie przeszedł do biblijnego i teologicznego omówienia pojęcia nawrócenia. W kolejnej części wystąpienia wskazał na to, w jaki sposób papież Franciszek rozumie słowo „synodalność”. Zdaniem

papieża, wynika ona ze słuchania Pana i otwarcia na Jego natchnienia, przez które kieruje On Kościół w stronę wspólnej drogi, a nie jest jedynie ludzkim wymysłem. Dalsza część prelekcji rozwinęła zagadnienie „nawrócenia synodalnego”. Autor przytoczył kilka przykładów wypowiedzi papieskich, w których naświetlona została istota tego pojęcia i jej cel. Podsumowując swoje wystąpienie, prelegent podkreślił, że nawrócenie synodalne należy postrzegać jako dar Boga i powrót Kościoła na drogę wspólnego przekazu Dobrej Nowiny we współczesnym świecie.

Odnosząc się do wygłoszonej prelekcji, dk. Wojciech Olszewski SCJ zadał pytanie o to, jak można obudzić pragnienie nawrócenia synodalnego w Kościele. Ksiądz dr hab. Tomasz Szałańda zauważył, że będzie to wymagało nieustannej refleksji osobistej zarówno wiernych świeckich, jak też duchownych. U tych drugich zmiana będzie dotyczyła spojrzenia na świeckich i ich rolę we wspólnocie ludu Bożego. Świeckich warto słuchać i korzystać z ich doświadczenia, które zawsze jest ubogacające.

Następnie ks. prof. dr hab. Janusz Królikowski z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II Sekcja w Tarnowie wygłosił prelekcję pt. *Proces przygotowań (aktualny stan) nowego Synodu Biskupów*. W pierwszej części wystąpienia zwrócił uwagę na genezę synodu, który już się rozpoczęła, oraz na określenie „komunia”, używane w odniesieniu do wspólnoty Kościoła. Opisywanie Kościoła jako komunii wskazuje na odpowiednią eklezjologię, która stanowi punkt wyjścia w odniesieniu do tematu synodalności. Propozycja synodu przedstawiona przez papieża Franciszka, choć nie jest oryginalna, wpisuje się w rozumienie synodalności obecne w Kościele od początku, przypomniane zwłaszcza od czasów II Soboru Watykańskiego. Tym, co jest charakterystyczne dla obecnego pontyfikatu, to doświadczenie latynoamerykańskie, które podkreśla rolę ogółu wiernych w działalności wspólnoty Kościoła. Następnie prelegent szczegółowo odniósł się do nauczania papieża nt. synodalności.

W dyskusji głos zabrał ks. prof. dr hab. Janusz Bujak, który zapytał o zarzuty skierowane wobec św. Jana Pawła II o to, że Kościół był zarządzany niesynodalnie. W odpowiedzi ks. prof. dr hab. Janusz Królikowski przypomniał prace nad *Katechizmem Kościoła katolickiego* oraz encykliką *Veritatis splendor*. Ogromna ilość konsultacji tych dokumentów

i papieskie adnotacje przy nich – wskazujące, w jaki sposób zostały one zrealizowane – świadczą o jego wizji synodalnej Kościoła. Podobnie pielgrzymki papieskie i inne spotkania z ludźmi miały wyraźny wymiar konsultacyjny, dotyczący synodalnej wizji Kościoła.

Ksiądz mgr lic. Wiesław Kamiński z Wydziału Duszpasterstwa Archidiecezji Łódzkiej przedstawił kolejny referat pt. *Synodalność w wymiarze parafialnym: szanse i zagrożenia*. Swoje wystąpienie rozpoczął od omówienia sposobu przeprowadzenia konsultacji synodalnych w Kościele łódzkim. Konsultacje świadczą o tym, że właściwy synod to synod biskupów. Synod w tym Kościele partykularnym miał miejsce w wymiarze parafii, a także *on-line* w grupach, gdzie słuchaczami byli biskupi. W sumie w synodzie wzięło udział $\frac{2}{3}$ parafii. W przekonaniu odpowiedzialnych za przeprowadzenie synodu nie jest najważniejsze zrobienie syntezy zebranych materiałów, ale tego, co dzieje się w Kościele wśród wiernych. Autor przedstawił także przebieg prac synodalnych na przykładzie własnej parafii, w której jest proboszczem. Synod to szansa, by posłuchać, jaki jest stan wiary ludzi, pokazuje również, jak żyje wspólnota, jakie ma problemy, co wymaga uleczenia i zmiany. Dla parafii, w których coś się dzieje, synod daje możliwość zaangażowania tych, którzy są poza działającymi grupami parafialnymi. Synod pełni rolę wspólnototwórczą, daje możliwość zniesienia podziału Kościoła na „obsługujący” i „obsługiwany”, pozwala być wyczulonym na zmiany, mobilizuje do wspólnych działań i prowokuje do wzięcia odpowiedzialności za Kościół przez wszystkich jego członków.

W czasie dyskusji głos zabrał ks. prof. dr hab. Tomasz Rozkrut, który odniósł się do tematu zaangażowania osób świeckich w działalność synodu. Tym, co jest ważne – według niego – to fakt, że obecny synod wzbudza jednak duże zainteresowanie w Kościele, czego wyrazem jest m.in. także sympozjum, w którym uczestniczymy. Dynamika pontyfikatu papieża Franciszka pokazuje również, że trwa dyskusja w Kościele, co przyczynia się do dobra wspólnoty.

Ostatni wykład nt. *Synodalność jako wyzwanie ekumeniczne* przedstawił ks. prof. dr hab. Janusz Bujak z Uniwersytetu Szczecińskiego. Zwrócił on uwagę, że teologiczny dialog ekumeniczny, który Kościół katolicki pro-

wadzi z Kościołami prawosławnymi i wspólnotami kościelnymi pochodzącymi z reformacji protestanckiej, od początku wiele miejsca poświęca kwestiom eklezjologicznym. Przywołane przez niego kolejne dokumenty będące owocami dialogu katolicko-prawosławnego wraz z dokumentem Międzynarodowej Komisji Teologicznej *Synodalność w życiu i misji Kościoła* z 2018 roku podkreślają, że synodalność zostaje uznana za wymiar ukazujący naturę Kościoła, istotny dla jego jedności w różnorodności przejawów. W dalszej części wystąpienia prelegent, bazując na dokumentach opracowanych przez Międzynarodową Komisję Mieszaną do Dialogu Teologicznego między Kościołem Rzymskokatolickim a Kościołem Prawosławnym i dokumencie Grupy Roboczej św. Ireneusza z 2018 roku, skoncentrował się na ukazaniu zagadnienia synodalności i prymatu. Temat synodalności jest ściśle związany z kwestią prymatu i to nie tylko biskupa Rzymu, ale na różnych poziomach Kościoła: lokalnym, regionalnym i powszechnym. Prelegent zwrócił jednocześnie uwagę na to, że w pracach komisji brakuje wyraźnego postępu, czego przyczyną zasadniczą są podziały na łonie autokefalicznych Kościołów prawosławnych, wynikające z braku rozwiązania kwestii pierwszeństwa pomiędzy Moskwą a Konstantynopolem. Autor poruszył także temat synodalności i prymatu w perspektywie eklezjologii eucharystycznej, której początki znajdują się w teologii prawosławnej XIX wieku. Zdaniem kard. Josepha Ratzingera, nawet dla Kościołów prawosławnych wydaje się ona jednak zbyt ciasna, ponieważ utożsamienie Kościoła z Eucharystią powoduje pominięcie innych ważnych punktów spojrzenia na Kościół. Zdaniem autora, kwestia relacji prymatu i synodalności w perspektywie ekumenicznej, zwłaszcza katolicko-prawosławnej, wymaga ciągłego namysłu nad eklezjologią, która jest podstawą prac komisji mieszanej.